

ЕВРОПЕЙСКАТА СТАТИСТИКА В ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО

*Димитър Радилов**

Увод

Официалната статистика има основна функция в съвременното информационно общество. Наличието на безпристрастна и обективна статистическа информация е от ключово значение за всички лица, които вземат решения. Статистическата информация засилва прозрачността и откритостта на политическите решения. Тя представлява обществено благо, на което се основава функционирането на съвременното общество. Европейската статистика е от основно значение за изграждането на информационния капацитет, необходим за изпълнението на стратегическите цели на Европейския съюз и съответните политики и инструменти до 2025 г. и след нея.

Научната цел на тази статия е да разгледа промените в съвременния свят на информационното общество и тяхното отражение върху развитието на европейската статистическа дейност, съдържанието на статистическата професия, образование и етика.

* Проф. д.ик.н. в катедра „Статистика”, Икономически университет - Варна; e-mail: d.radilov@gmail.com.

1. Промени в съвременния свят

В съвременния свят централно място заемат информацията, знанията и комуникациите. Промените в него могат да се представят според мен по следния начин:

Първо, съвременният свят се развива динамично и шоково като сложна и многопластова социална структура.

Второ, създаването на нови информационни технологии (компютър, интернет, мобилен телефон, сателитни чинии, облачни технологии и др.) и подобряването на информационните инфраструктури водят до съществена промяна в живота, поведението и ценностната система на човешкия фактор. Това са предизвикателствата за промени.

Трето, глобализацията като основен феномен завладява съвременния свят. За него няма граници. Възникват нови направления на науката „глобалистика” като:

- 1) футурологична глобалистика (наука за запазване на земната цивилизация);
- 2) геоекология;
- 3) геоикономика;
- 4) социално-демографска глобалистика;
- 5) геополитика.

Този процес е необратим. Подчинен е на логиката на новите информационни и комуникационни технологии. Това са предизвикателствата към глобализацията.

Четвърто, науката и образованието са сред основните ценности на съвременния свят. Непрекъснатите промени изискват адаптивни хора, които бързо да навлизат в най-новото и да проявяват креативност, а не само изпълнителност. Това са предизвикателства за промени в професиите и длъжностите на трудовия пазар.

Пето, в съвременния свят най-трудно е човек да намери своето място. Новите информационни технологии променят много бързо знанията, които се търсят. Университетската диплома е само етап от ученето през целия живот. Това е предизвикателство към всяка професия, в т.ч. и статистическата.

2. Развитие на европейската статистическа дейност

Статистическата дейност, наричана още „официална статистика”, има основна информационна функция в управлението. Тя се използва за: 1) представяне на реалния свят; 2) създаване на ресурси от знания; 3) вземане на решения; 4) потребителска консумация (Olenski, J., 2003, с. 33 - 48). Статистическата информация, както отбелязах, засилва прозрачността и откритостта на политическите решения. В този смисъл стратегията за управление на качеството на официалната

европейска статистика има важно значение за координацията на икономическата политика и за оценка на фискалния надзор при прекомерен дефицит в сектор „Държавно управление“ в целия Европейски съюз (Съобщение на Комисията..., Брюксел, 10.08.2010, с. 1 - 17).

Разработването на европейска статистическа информация се извършва на базата на единни стандартни и хармонизирани методи. Този използван подход не е адаптиран към променящата се среда. Той се основава при изготвянето на европейска статистическа информация на модел за агрегация по предметни области. Този модел има недостатъци, свързани с натоварване на респондентите, с липса на гъвкавост при събиране на данни за масови явления с повече аспекти като глобализацията и промяната на климата. Съвкупността от процесите за производство на статистическа информация от НСИ на България като държава - членка на ЕС, се означава с понятието „архитектура“. Усъвършенстването на архитектурата на Европейската статистическа система (ЕСС) се основава на метода за интегрирано изготвяне на европейската статистика, който се нарича „подход на склада от данни“ за клъстери от статистическа информация. Те имат обща техническа инфраструктура с използване, доколкото е възможно, на стандартизиран софтуер. Предлаганият интегриран модел предполага промяна в професионалната парадигма от „събиращи данни субекти“ към „следващи потребители на данни“. Възникват значителни предизвикателства от техническо и методологическо естество, макар че новата архитектура на интегрирания модел ще подобри комуникацията с потребителите.

Statistics Explained е ново средство за разпространение на метаданни чрез уебсайта на Евростат. Той заменя печатните публикации и дава възможност за съчетаване на данни и метаинформация с обяснителни текстове. Така ефективно се интегрират статистическите публикации и базите данни с технологии от вида Wiki Web 2.0. Визията за модернизиране на архитектурата на Европейската статистическа система не може да бъде реализирана само от Евростат. Тя изисква съвместни усилия на всички партньори, включени в ЕСС, всеки един от които има своята конкретна роля при съблюдаване на принципа на субсидиарност. По тази причина Евростат трябва да включи своите партньори в ЕСС на ранен етап от процеса. Същевременно сегашните усилия за реорганизиране на процесите на изготвяне на европейска статистическа информация, които са в ход, ще продължат. Това се отнася за различни инициативи, например рационализирането на ИТ архитектурата чрез процеса за жизнения цикъл на

данните (CVD), въвеждането на по-интерактивна верига за изготвяне на статистическа информация на базата на решението „данни при източника” и други.

3. Предизвикателства за промени в съдържанието на статистическата професия

Бъдещето на статистическата професия в съвременния свят изисква бързи промени в нейното съдържание в триъгълника знания - образование - бизнес. Тези промени са свързани с някои предизвикателства към професията. Те са: 1) организация на сегменти за производство на статистическа информация и знания, получени от нея; 2) разпространение на статистическа информация и знания; 3) обслужване на потребители и работа за повишаване на тяхната статистическа грамотност; 4) конфиденциалност на статистическите знания за превръщането им в иновации, насочени към бизнеса.

Статистиците могат да работят в екип или индивидуално. Работната им среда може да бъде в офис или извън него, а необходимите им работни инструменти включват компютър, принтер и друг специализиран хардуер и софтуер. Използването на нови ИКТ пренася професионалната дейност на статистиците във виртуални офиси.

Виртуалните офиси функционират при определени принципи (Илиев, П. и др., 2010, с. 8 - 10): 1) работа в среда на интернет; 2) използване на централизирани бази от данни (НСИ, БНБ, НОИ, НЗОК, МФ и др.); 3) производство на съвместима статистическа информация с посочените централизирани бази от данни; 4) създаване на статистически знания с методи за анализ и моделиране и тяхното превръщане в иновации; 5) процесорна обработка на статистически данни; 6) контрол и самоконтрол на качеството на статистическата информация и знания; 7) виртуално представяне на статистически данни, информация и знания; 8) създаване на мотивация и намиране на средства за стимулиране на работата на статистиците във виртуалните офиси (пак там, 2010, с. 8 - 18).

Заемането на водещи позиции от професионалните статистици на трудовия пазар изисква гъвкаво приспособяване към променящата се среда и въвеждане на изпреварващо образование за превръщане на университетските знания в иновации в съвременния свят.

4. Промени в статистическото образование

Промените в статистическото образование произтичат от включването им в европейското образователно пространство. То се характеризира със свободно движение на хора, образователни програми, академично признаване на квалификации и продължаващо образование през целия живот. Бъдещето на статистическото образование е изправено пред сериозни предизвикателства за промени. Те произтичат от промените в съвременния свят, породени от новите информационни технологии, информацията и знанията, от една страна, а от друга, от европейските реформи във висшето образование. Началото на тези промени е поставено през 1999 г. с подписване на Болонската декларация. В нея през 2010 г. са отбелязани следните краткосрочни цели: 1) възприемане на разбираема и съпоставима система на висше образование с въвеждане на европейско дипломно приложение; 2) възприемане на двустепенно и тристепенно образование (бакалавър, магистър и доктор); 3) въвеждане на система за натрупване и трансфер на кредити с цел засилване на студентската мобилност; 4) засилване на европейските измерения във висшето образование при разработване на учебни програми, междуинституционално сътрудничество, схеми за мобилност и интегриране за обучение и подготовка; 5) засилване на сътрудничеството в областта на оценяване на качеството на висшето образование чрез разработване на съпоставими критерии и методологии и други.

В качеството на задължителен образователен минимум в статистическото образование могат да се включат знания за: 1) управление на научни проекти; 2) създаване на статистически информационни системи и свързаните с тях дизайн и експерименти; 3) специализиран статистически и иконометричен софтуер; 4) офис приложения и администриране на компютърни мрежи; 5) ръководство и управление на дейността на научни колективи и други. Тези знания трябва да са в унисон с перманентното проучване на потребителските профили и маркетинга на европейската статистическа информация. Важно място има и електронното обучение с използването на разнообразни подходи, методи, инструменти и стандарти за управление на знания, сертификати и контрол на качеството на европейското статистическо образование.

5. Етика в статистическата професия

Етиката в статистическата професия е система от норми за нравствено поведение, нравствени правила и морал. Етични са ценностите, които определят кое действие на

професионалните статистици е добро, правилно или неправилно от морална гледна точка.

В съвременния свят етичните принципи на статистическата професия са насочени към повишаване на доверието на клиенти, работодатели, политици, журналисти и на всички други потребители към статистическите знания. Етичните принципи се разработват от различни професионални неправителствени асоциации и институции. За етичните принципи на статистиката са създадени следните основни документи: 1) Фундаментални принципи на официалната статистика от Статистическия департамент на ООН през 1994 г.; 2) Декларация на Международния статистически институт за статистическа етика през 1985 г.; 3) Ръководство по етика на статистическата практика от Американската статистическа асоциация през 1999 г.; 4) Кодекс на европейската статистическа практика, разработен и допълнен от Евростат през 2011 г., и други.

В Кодекса на европейската статистическа практика се разглеждат 15 принципа в три области. Първата област е институционалната среда. В нея се посочват институционални и организационни фактори, оказващи влияние върху ефективността и надеждността на статистическите знания, които се разработват, изготвят и разпространяват. Втората област са статистическите процеси, които изискват стриктно спазване на европейските и други международни стандарти, насоки и добри практики. Третата област са статистическите продукти, които трябва да отговарят на европейските стандарти за качество и да удовлетворяват потребностите на европейските институции, правителства, научноизследователски институти, предприятия и на гражданското общество.

Заключение

Промените в съвременния свят, в който централно място заемат информацията, знанията и комуникациите, са предизвикателства за промени в европейската статистика и свързаните с нея статистическа професия, образование и етика. Те оказват влияние върху визията за организацията и функционирането на Европейската статистическа система до 2025 г. и след това.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА:

Илиев, П. и др. (2010). Виртуални системи. Библиотека „Проф. Цани Калянджиев”, изд. „Наука и икономика”, Икономически университет - Варна, с. 8 - 18.

Кодекс на Европейската статистическа практика за националните и общностните статистически органи, приет от Комитета на Европейската статистическа система на 28.09.2011 г. Европейска статистическа система, Eurostat, с. 1 - 15.

Радилов, Д. (2012). Иновативност на статистическите знания във виртуалното пространство//Статистика, информатика, технологии и комуникации. Издателски комплекс на УНСС, С., с. 25 - 30.

Радилов, Д. (2012). Нова парадигма на статистическата наука през XXI век//Съвременни методи и технологии в научните изследвания. Сборник с доклади от международна научна конференция, изд. „Наука и икономика”, Икономически университет - Варна, с. 41 - 47.

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА за метода за изготвяне на статистическата информация на ЕС: визия за следващото десетилетие. КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ, Брюксел, 10.08.2009 г. COM (2009) 404 окончателен, с. 1 - 17.

Olenski, J. (2003). The Citizens' Right to Information and the Duties of a Democratic State in Modern IT Environment//ISR, 1, pp. 33 - 48.